

Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích

Archiv obce Dražkov

1879–1945 (1950)

Inventář

EL NAD č.: 270

AP č.: 514

Michal Rys

Blovice 2018

Obsah

Úvod

| | |
|--|---|
| I. Vývoj původce archiválií | 3 |
| II. Vývoj a dějiny archivního fondu | 5 |
| III. Archivní charakteristika archivního fondu | 5 |
| IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu | 6 |
| V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky | 7 |
| Seznam použitých pramenů a literatury | 8 |

Přílohy:

| | |
|--|---|
| Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk | 9 |
| Příloha č. 2: Demografický vývoj obce ve sledovaném období | 9 |
| Příloha č. 3: Seznam zjištěných starostů | 9 |

Inventární seznam

| | |
|--|----|
| 1. Obec a její správa | 11 |
| 2. Správa obecního majetku | 11 |
| 3. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek | 11 |
| 4. Spolupůsobení ve státních, všeobecně správních a bezpečnostních záležitostech | 11 |

I. Vývoj původce archiválií

Původci archiválií archivního fondu Archiv obce Drahek zpřístupňovaných tímto inventářem jsou:

Obecní úřad Drahek, 1850–1945,

Místní národní výbor Drahek, 1945–1950.

Drahek leží přibližně 5 km jihozápadně od Blovic. První písemná zmínka o něm pochází z roku 1379. Před zrušením patrimoniální správy v polovině 19. století byl součástí panství Štáhlavy-Nebílovy-Chocenice.

Název obce měl vzniknout od vlastního jména Drachek či Drahek a původně se tedy jednalo o Drachkův nebo Drahekův dvůr.

Obecní zřízení v českých zemích vzniklo jako jeden z důsledků revolučních událostí roku 1848. Na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ř. z. se každé sídliště nově muselo stát buď (místní) obcí, nebo její součástí jakožto osada. S ohledem na souběžnou přípravu reformy státní správy byla realizace obecního zřízení odložena výnosem ministerstva vnitra č. 440/1849 ř. z. Po zahájení činnosti nově zřízených státních politických úřadů v roce 1850 a po vydání volební instrukce č. 152/1850 ř. z. již nic nebránilo uvedení obecní samosprávy v život. Nastupující údobí neoabsolutismu se projevilo v přijetí tzv. organických zřízení v korunních zemích rakouských, která pro obecní správu mj. znamenala brzké zrušení přístupu veřejnosti do zasedání schůzí obecních výborů (nařízení MV č. 17/1852 ř. z.), potvrzování voleb představených obcí okresními úřady (nařízení MV č. 67/1852 ř. z.), nakonec i odklad konání obecních voleb (nařízení MV č. 46/1854 ř. z.). Z následující úpravy obecního zřízení v roce 1859 císařským patentem č. 58/1859 ř. z. vstoupila v platnost pouze ustanovení o domovském právu. Naplnění došlo teprve obecní zřízením pro Čechy č. 7/1864 z. z., vydané v návaznosti na zákon č. 18/1862 ř. z., o základních pravidlech uspořádání záležitostí obecních, jímž se stát snažil získat nad obcemi větší kontrolu. Jím se pak správa obcí řídila s dílčími úpravami až do roku 1919. Společně se vznikem Československa v závěru 1. světové války vyvstala totiž potřeba úpravy dosavadního obecního zřízení. Ta byla realizována již na přelomu ledna a února roku 1919 zákonem č. 76/1919 Sb. z. a n., novela k obecním zřízením, a zákonem č. 75/1919 Sb. z. a n., o řádu volení v obcích. Obecní úřady zanikly na základě vládního nařízení č. 4/1945 Sb. z. a n., o volbě a pravomoci národních výborů, vydaného dne 5. května 1945 podle ústavního dekretu prezidenta republiky o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění č. 18/1944 Úředního věstníku československého. Jejich právními nástupci se staly místní národní výbory.

Organizační struktura obecních úřadů obsahovala od počátku dva povinné orgány. Obecní výbor byl širším, na tři roky voleným kolegiálním orgánem s usnášecí a dozorčí mocí. Volby do obecního výboru probíhaly podle cenzové a kapacitní soustavy zpravidla ve třech sborech. Počet členů obecního výboru s tříletým volebním obdobím se v Čechách v závislosti na množství obyvatel pohyboval od osmi do třiceti šesti. Obecní výbor pak ze svého středu volil obecní představenstvo, tvořené starostou (původně purkmistrem či představeným) a alespoň dvěma radními (první z nich byl starostovým náměstkem). Již v této době se výbor často nazýval

zastupitelstvem. Od roku 1919 stálo podle upravené organizační struktury v čele obce obecní zastupitelstvo (orgán usnášecí a dozorčí), které si ze svého středu volilo obecní radu (orgán usnášecí i výkonný) v osobách starosty a radních. Počet členů zastupitelstva se odvíjel od množství obyvatelstva v obci. Volit do obecních orgánů nově mohly všechny osoby, které dosáhly 21 let věku a měly v obci alespoň tři měsíce trvalé bydliště. Po roce 1933 se mandát zastupitelů prodloužil ze čtyř na šest let. Za účelem plnění obecních trestních kompetencí byl koncipován trestní senát sestávající ze starosty a dvou radních. Na správě obce se dále podílely komise. Povinné zřízení finanční komise zákonem č. 329/1921 Sb. z. a n. bylo předzvěstí výraznějších zásahů státu do obecní samosprávy, které následovaly ve 2. polovině dekády, především posílením dozoru státních úřadů. Povinná byla rovněž letopisecká komise, která navazovala na dřívější právní zakotvení povinnosti obcí vést pamětní knihu (zákonem č. 80/1920 Sb. z. a n.), později doplněné prováděcím vládním nařízením č. 169/1932 Sb. z. a n. K mimořádným správním orgánům obce patřila obecní správní komise v čele s vládním komisařem, jmenovaná na přechodnou dobu v případě absence zastupitelstva (např. v důsledku jeho rozpuštění či neúspěšného ustavení). Po roce 1938 se volby do zastupitelstev přestaly pořádat, po vzniku Protektorátu Čechy a Morava byla uvolněná místa obsazována exponenty německé okupační moci. Volba starosty bývala schvalována nejprve říšským protektorem, později oberlandráty.

Věcné kompetence obecních úřadů byly dvojí: přirozená k obstarávání jejich vlastních záležitostí bez vnějších zásahů (vyjma případy stanovené zákonem) a přenesená, kterou na ně delegoval stát pro potřeby vyřizování vybraných veřejných věcí. Vlastní (přirozenou) působnost zpravidla zastupovala agenda domovského práva, evidence pobytu, správy nemovitého a finančního majetku obce, včetně vedení obecních účtů, provádění policie v širším slova smyslu (bezpečnost, mravnost, výstavba) a činnost v sociální a kulturní oblasti. Se státními orgány pak obec spolupůsobila v záležitostech vojenských, daňových, katastrálních a zemědělských. V období nacistické okupace nastalo zásadní omezení pravomocí obecní samosprávy. Posílena byla sice před koncem války pozice starosty, ten sám však více než dříve podléhal vyšším instancím.

Obecní úřad v Dražkově zahájil svou činnost po výše zmíněném zřízení nadřízených státních politických úřadů a uskutečnění prvních voleb do obecního výboru v roce 1850.

Územně-správně náležela nově vzniklá obec od počátku do obvodu soudního okresu Blovice (v letech 1855–1868 smíšeného politicko-soudního okresu Blovice). Blovický soudní okres náležel v letech 1850–1855 do obvodu politického okresu Rokycany, v letech 1868–1942 k politickému okresu Plzeň. Do zániku krajské správy v roce 1862 obec náležela k Plzeňskému kraji. Po záboru části českého pohraničí Německem v říjnu 1938 na základě Mnichovské dohody zůstala obec v Česko-Slovenské republice a po 15. březnu 1939 se stala součástí Protektorátu Čechy a Morava. Od roku 1942 byl následkem tzv. Heydrichovy správní reformy blovický soudní okres začleněn do nově utvořeného politického okresu Plzeň-venkov. Přifařen a přiškolen byl Dražkov k Letinám, kam se v průběhu času přemístil i spádový poštovní úřad z Blovic. Tam se nacházelo sídlo zdravotního obvodu a většinou i příslušná četnická stanice.¹

¹ V letech 1919–1928 a znovu pak po roce 1939 existovala četnická stanice v Chocenicích; v prvním období k ní prokazatelně příslušel i Dražkov, pro druhé období se to nepodařilo ověřit.

Rozloha katastrálního území obce činila ve sledovaném období cca 4,06 km². K Drahkovu příslušely čtyři lokality, a to Dubiny, Na Samotě, hájovna Pozorka a mlýn č. p. 20.

Kancelář obecního úřadu se pravděpodobně nacházela v obydlích příslušných starostů. Jako obecní dům je v pramenech uváděn objekt č. p. 12 (bývalá pastouška), nepodařilo se však zjistit, zda byl sídlem obecního úřadu. Po roce 1945 se zde nacházela úřadovna místního národního výboru.

V meziválečném období bylo drahkovské obecní zastupitelstvo dvanáctičlenné, rada sestávala ze starosty, jeho náměstka a dvou radních. Doložena je v obci činnost nepovinných komisí (mléčné, osvětové či pozůstalostní). Z obecních zaměstnanců jsou nám z pramenů známi pokladník nebo posel.

Elektrifikace obce proběhla v roce 1925. V roce 1938 obecní zastupitelstvo schválilo nákup rybníka na parcele č. katastru 475. V roce 1942 zamítlo projednávané sloučení s Chocenickým Újezdem.

Dne 5. května 1945 byl v hostinci č. p. 9 zvolen místní národní výbor, jehož předsedou se stal Josef Hnojský a místopředsedou František Příbáň.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Úřední knihy předal do péče Okresního archivu Plzeň-jih v Blovicích František Vaniš (Drahkov č. p. 24) dne 14. listopadu 1963, do knihy přírůstků však byly zaneseny až 18. října 1993 pod č. 942. V rámci skartačního řízení byly dne 17. prosince 1997 předány další archiválie (č. j. SOkA 95/98-Spf.), zaevidované pod č. př. 40/98.

O nakládání s dokumenty u původce se dochovaly jen nepřímé informace. V raném období jeho existence byly písemnosti patrně ukládány v domě starosty, případně dalších členů představenstva či výboru (např. pokladníka).

Nedochovaly se žádné doklady o případné existenci spisového plánu v kanceláři obecního úřadu.

Nebyly učiněny poznatky o případných ztrátách, zničení či poškození písemností obecního úřadu před jejich výběrem za archiválie.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Torzovitě dochovaný archivní fond (dále „fond“) obsahuje archiválie z let 1879–1945 (1950). Jako posteriora byly ve fondu ponechány archiválie, v jejichž vedení pokračoval po zániku obecního úřadu jeho právní nástupce, Místní národní výbor Dražkov. Jde o inventární jednotky č. 1 a 2.

Pořádací práce byly prováděny v souladu s vyhláškou č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, současně pak s Metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni č. j. SOAP/006-0767/2010 z 12. března 2010 pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek, včetně dodatku č. j. SOAP/006-1300/2014 s platností od 15. července 2014, a zároveň s Metodickým pokynem č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017 z 16. března 2017), jímž byl nahrazen předchozí Metodický návod na

pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce (Ministerstvo vnitra, č. j. AS/1-284/00 z 31. ledna 2000).

Vzhledem k absenci spisového plánu u původce bylo pro členění inventárního seznamu zvoleno umělé schéma z výše zmíněného ministerského metodického pokynu. Archiválie tak byly rozděleny do čtyř sérií v závislosti na typu agendy, jež byly dále tematicky rozčleněny na další série.

Podle údajů v databázi PEvA se před zpracováním měly ve fondu nacházet čtyři úřední knihy a jeden karton archiválií o celkovém rozsahu 0,12 bm. Při pořádání byly důsledně vytříděny a vyřazeny jednotliviny nearchivní povahy v rozsahu 0,01 bm. Po uspořádání tedy fond obsahuje čtyři úřední knihy z let 1892–1945 (1950) a jeden karton spisů z let 1879–1940. Jeho metráž se snížila na konečných 0,11 bm archiválií.

V archivním fondu Místní národní výbor Dražkov (EL NAD 627) je uložena pamětní kniha (inv. č. 22), obsahující zápisy z let 1925–1961.

Jazykem převážné většiny archiválií je čeština, výjimečně i němčina, především ve spisech z doby před rokem 1918 a z let 1939–1945.

Fyzický stav archiválií odpovídá jejich stáří, zejména u spisů jsou četné případy lokálního poškození rzí, prachem či plísněmi. Úřední knihy inv. č. 3 a 4 mají poškozené desky, chybějící či poškozený hřbet a uvolněnou vazbu.

Na archiváliích nebyly v době uložení fondu v archivu prováděny žádné zásahy restaurátorské či konzervátorské povahy.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond obsahuje archiválie odrážející činnost Obecního úřadu v Dražkově, část klíčových agend je však zastoupena minimálně nebo zcela chybí.

Fungování orgánů obecního úřadu lze v omezené míře studovat v úřední knize inv. č. 2. Hospodaření obce a jejího ústavu chudých včetně správy majetku dokládají nejlépe úřední knihy inv. č. 1, 3 a 4.

Pro účely genealogického bádání lze využít agendu domovského práva v inv. jednotce č. 1, dále popisné archy ze sčítání lidu z roku 1910 (inv. č. 6).

S ohledem na absenci archiválií k řadě klíčových tematických oblastí narůstá význam pamětní knihy, uchovávané v archivním fondu MNV Dražkov (inv. č. 22), v níž lze dohledat cenné informace o událostech v obci v meziválečném a válečném období. Pamětní kniha byla Státním oblastním archivem v Plzni digitalizována a je badatelům dostupná online na webu <http://www.portafontium.eu/>.

Fond poskytuje dílčí prameny pro historické bádání o obecní samosprávě, regionálních dějinách či pro soukromá rodopisná studia.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Inventarizaci archivního fondu *Archiv obce Dražkov 1879–1945 (1950)* provedl a inventář v červenci a srpnu 2018 vypracoval Michal Rys ve Státním okresním archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích.

V Blovicích 10. prosince 2018

Michal Rys

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny

SOkA Plzeň-jih se sídlem v Blovicích, fond *Místní národní výbor Dražkov*, inv. č. 22 – *Pamětní kniha* (1925) 1945–1961.

SOkA Plzeň-jih se sídlem v Blovicích, fond *Četnická stanice Blovice* /nezpracováno/, pamětní kniha ukn 2.

SOkA Plzeň-jih se sídlem v Blovicích, fond *Četnická stanice Chocenice* /nezpracováno/, pamětní knihy ukn 1 a 2.

Tištěné prameny

Statistický lexikon obcí v republice Československé: 1, Čechy. V Praze : Státní úřad statistický, 1923.

Literatura

CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, ročník 56, s. 249–285.

FOUD, Karel, KAREL, Tomáš. *Jižní Plzeňsko II*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2000.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007.

CHYTIL, Alois, ed. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha : Alois Chytil, 1930.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník království českého*. V Praze : Bursík & Kohout, [1895].

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce: příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, ročník 49, zvláštní příloha.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny. I. díl – A–H*. Praha : Česká akademie věd a umění, 1947.

RŮŽKOVÁ, Jiřina a kol. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005*. Praha : Český statistický úřad, 2006.

Setkání rodáků Dražkova 2014. Řenče : Obecní úřad Dražkov, 2014.

WANNER, Michal a kol. *Základní pravidla pro zpracování archiválií*. Druhé vydání. Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2015.

Přílohy

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

| | |
|------------------|--|
| AO | archiv obce |
| AP | archivní pomůcka |
| AS | archivní správa |
| bm | běžný metr |
| č. (j., p., př.) | číslo (jednací, popisné, přírůstku) |
| EL NAD | evidenční list Národního archivního dědictví |
| evid. jedn. | evidenční jednotka |
| inv. č. | inventurní číslo |
| kar | karton |
| MNV | místní národní výbor |
| MV | Ministerstvo vnitra |
| PEvA | Program evidence archiválií |
| ř. z. | říšský zákoník |
| Sb. | Sbírka zákonů |
| Sb. z. a n. | Sbírka zákonů a nařízení |
| SOA(P) | státní oblastní archiv (SOA v Plzni) |
| SOkA | státní okresní archiv |
| ukn | úřední kniha |
| z. z. | zemský zákoník |

Příloha č. 2: Demografický vývoj obce ve sledovaném období

| Rok | 1869 | 1880 | 1890 | 1900 | 1910 | 1921 | 1930 | 1950 |
|----------------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Počet obyvatel | 264 | 264 | 258 | 255 | 262 | 295 | 247 | 190 |
| Počet domů | 33 | 40 | 42 | 42 | 42 | 42 | 46 | 51 |

Příloha č. 3: Seznam zjištěných starostů

| | |
|------------------------|-----------|
| Karel Lavička | 1920–1927 |
| Bohumil Šimek | 1927–1929 |
| František Lohr | 1929–1938 |
| František Terč | 1938–1943 |
| František Vaniš | 1943–1945 |

Inventární seznam

| Inv. č. | Obsah | Časový rozsah | Evid. jedn. č. |
|---|--|------------------|----------------|
| 1. Obec a její správa | | | |
| 1.1 Domovské právo | | | |
| 1 | Kniha evidence domovských listů, obecních účtů, obecního majetku - příjmy obecních účtů 1924–1931 - obecní inventář 1945 - evidence domovských listů a vysvědčení zachovalosti 1928–1948 - evidence vysvědčení zachovalosti a národní spolehlivosti 1949–1950 - na posledním listu údaje o kontribučním fondu (1931) a poznámky o knihovně (1934) | 1924–1945 (1950) | ukn 1 |
| 1.2 Všeobecná správní činnost obce | | | |
| 2 | Kniha protokolů ze schůzí orgánů obce a MNV - schůze zastupitelstva, rady a komise obce - schůze rady, pléna a finanční komise MNV | 1932–1945 (1950) | ukn 2 |
| 2. Správa obecního majetku | | | |
| 2.1 Rozpočtové hospodaření obce | | | |
| 3 | Kniha příjmů a vydání - příjmy a výdaje pro roky 1892–1931 - evidence vydaných lístků na mýdlo 1939 | 1892–1939 | ukn 3 |
| 4 | Účetní kniha chudinského fondu - chudinský fond 1892–1934 - evidence státní stravovací akce 1935–1936 - evidence vydaných potravinových lístků 1939 | 1892–1939 | ukn 4 |
| 3. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek | | | |
| 3.1 Stavební záležitosti | | | |
| 5 | Okresní silnice (obnova včetně propustků, stížnosti obyvatel obce) | 1930–1932 | kar 1 |
| 4. Spolupůsobení ve státních, všeobecně správních a bezpečnostních záležitostech | | | |
| 4.1 Všeobecně správní a bezpečnostní záležitosti | | | |
| 6 | Sčítání lidu 1910 (popisné archy pro č. p. 15, 16, 40, 42 a torzo č. p. 39) | 1911 | kar 1 |
| 4.2 Vodní hospodářství | | | |
| 7 | Rybníky na katastru obce, vodní dílo u mlýna č. p. 20 (vodoprávní řízení) | 1879–1940 | kar 1 |

| | |
|-------------------------------|---|
| Název archivní pomůcky: | Archiv obce Dražkov |
| Značka archivního fondu: | AO Dražkov |
| Časové rozmezí: | 1879–1945 (1950) |
| Počet evidenčních jednotek: | 5 (4 úřední knihy, 1 karton) |
| Počet inventárních jednotek: | 7 |
| Rozsah v bm: | 0,11 bm |
| Stav ke dni: | 10. prosince 2018 |
| Zpracovatel archivního fondu: | Mgr. Michal Rys |
| Zpracovatel archivní pomůcky: | Mgr. Michal Rys |
| Počet stran: | 12 |
| Počet exemplářů: | 5 |
| Schválila: | Mgr. Petra Martínková dne 10. prosince 2018 – č. j. SOAP/50-583/2018 |